

MUISTIO

Joutsansalmen kansalaisforum -keskustelutilaisuus

26.11.2008 klo 18-20.30

Ravintola Huttula, Joutsa

Läsnä 21 henkeä

Erkki Oksanen avasi tilaisuuden ja toivotti kaikki läsnäolijat tervetulleiksi neljänteen tähän asti järjestettyyn Joutsansalmen kansalaisfoorumien keskustelutilaisuuteen.

Nimettiin puheenjohtajaksi Taisto Kuitunen ja sihteeriksi Tiina Seppälä. Todettiin, että mukana olivat asiantuntijoina Ansa Selänne ja Raija Rekonen Keski-Suomen ympäristökeskuksesta.

Puheenjohtaja totesi, että edellisen kesän karvalehden poistosta kertyneet kulut eivät vielä ole kaikilta osin selvillä. Tuleville vuosille on suunniteltu haettavan rahoitusta Maaseutukehitys ry:ltä. Uusia ideoita otetaan vastaan ongelman poistamiseksi. Ensi kesänä voisi kokeilla karvalehden poistoa nuottaamalla ja tulevina vuosina jollain muilla menetelmillä.

Kysyttiin, että voisiko rantojen kaislottomiselle tehdä jotain, sillä kaislat lisäävät ravinnekuormaa. Vastattiin, että asiassa on perää, mutta karvalehden leviämisen estämiseksi olisi jonkinlainen suojaava kaislikko hyvä jättää joihinkin paikkoihin. Kunnanhallituksen puheenjohtaja sanoi, että myös kunnassa on mietitty kaislottomisasiaa, sillä se on ongelma koko kunnassa. Jos jostain löytyisi rahaa laajempaan kaislan poistamishankkeeseen, olisi tarvetta myös muualla kunnassa. Meidän miljöö –hankkeen pohjalta tarvetta olisi ja ero kaislan kasvamisessa on valtava 1970 –luvun tilanteeseen verrattuna. Vastattiin, että jos vain rahaa löytyy, niin kaipa isompikin projekti olisi mahdollinen. Koneet tosin ovat erilaiset kaislanpoistoon ja karvalehden poistoon. Käytännössä tämä tarkoittaa kalliimpia kustannuksia, kun koneita tarvitaan useita erilaisia ja pidemmäksi aikaa.

Kaislaa tulisi poistaa pari kertaa vuodessa, jotta vaikutukset näkyisivät. Kermakujan edestä on poistettu kesällä ja alue piti käydä läpi 7 kertaa, jotta tulos näkyi. Erästä rannasta oli kokemus, että kun kaisla on katkaistu kolme kertaa pinnan alta, niin kasvu on aluksi selvästi vähentynyt ja kolmannen kerran jälkeen ei kasvanut enää juuri ollenkaan. Ansa Selänne totesi, että niiton jälkeen tulee vedestä poistaa kaislan varret ym. roskat. Kasvun hidastumisen jälkeen kasvu saattaa alkaa uudelleen.

Kysyttiin, että voisiko paalaavaa konetta tilata. Kivikko hankaloittaa koneen käyttöä. Karvalehti ärtyy jos sitä pätkitään ja se leviää tehokkaammin palasista, jotka kulkeutuvat virtavesien mukana. Juuri tämän takia kokeillaan nuottausta ja se on luultavasti myös kivikkojen kannalta parempi poistotapa. Todettiin, että keskeimmällä selkää olevat kivet olisi hyvä merkata jotenkin veneliikenteen helpottamiseksi.

Ansa Selänne kertoi kalankasvatuksen vesistökuormituksen vähentämisestä:

Suurimpana kalankasvatuksen vesistökuormittajana voidaan pitää rehusta tulevaa fosforia. Nyrkkisääntönä on, että tästä rehun sisältämästä fosforista noin kolmannes sitoutuu kalaan, kolmannes pohjaan painuvaan lietteeseen ja kolmannes liukenee veteen. Joutsan kalankasvattamolle on vuonna 1975 vesioikeus määrännyt luvantarkastuksen, jonka myötä päästöjä saatiin alas huomattavasti (ennen max. 1000 kg fosforia, nyt 330 kg) Joutsan laitos on ns. maalaitos, jolle on tyypillistä suuri puhtaan veden kulutus (10,3 litraa/s/1000 kg kalaa). Ominaista on, että kulutus on suurinta heinä-elokuussa, jolloin vaikutukset vesistöönkin ovat suuremmat. Siksi uudessa luvassa onkin rajoitus kesäaikaiselle tuotannolle ja laitos on kiinni kesällä. Joutsassa kuormitushuippu on

syyskuussa. Tuolloin tulisi käyttää mahdollisimman vähän ja mahdollisimman vähäfosforista rehua. Rehukerroin on noin yhden luokkaa (ollut joskus jopa 2).

Pitkät altaat keräävät lietettä pohjalleen ja fosfori liukenee melko helposti lietteestä altaan veteen, mikäli lietettä ei poisteta. Usein lietteenpoisto tehdään lietetaskuista imuvaunuilla, mikä on työlästä ja teho jää alle 10 %:iin.

Joutsassa on altaan perässä laskeutusallas ja turvesuodatin, jonka poistoteho voi olla lietteestä jopa 90 %, mutta se on vain osa koko laitoksen jätteestä. 1980 –luvulla suodattimen fosforinpoistoteho oli noin 9 %. Tehokkain lietteen poistossa olisi altaiden pesu, mutta sitä tehdään vain kerran vuodessa.

Keski-Suomen mittakaavassa päästöt ovat vähentyneet ja laitosten tuotto pysynyt suunnilleen samana. On vaikeaa löytää sellaisia kustannustehokkaita menetelmiä, joilla päästöjä voisi edelleen pienentää. Tuotantoa pienentämällä saadaan päästöjä alas tai muuttamalla laitos keinoaltaaksi (itsepuhdistuva, liete poistetaan päivittäin ja viedään vielä puhdistettavaksi) tai kiertovesilaitokseksi.

Muuttaminen keinoaltaaksi tarkoittaisi noin kolme kertaa tehokkaampaa lietteenpoistoa ja samalla fosforipäästökin pienenee. Keinoaltaaseen voidaan asentaa ns. pyörreselkeytin, jossa altaaseen luodaan pyörre, joka vie lietteen altaan pohjalle ja jättää puhtaan veden kiertoan.

Kiertovesilaitos ottaa vähemmän käyttövetä, mutta tarvitsee muuten järeämmät ja kalliimmat systeemit. Tämä on erittäin kallis ja tekninen laitos, tosin tuotantoa voidaan kasvattaa. Fosforin kohdalla päästään 1/15 päästöihin. Laitos voi maksaa noin 4 milj. €. Varkaudessa on tällainen kiertovesilaitos, josta tietää tarkemmin Arvotech Oy (Seppo Tossavainen).

Yleisesti voidaan sanoa, että pienpoikasten tuotto on kannattavampaa ja vähemmän kuormittavaa kuin ruokakalan kasvatusta.

Kysymyksiä:

- Miltä Joutsan tapaus näyttää?
- Onko sopimaton paikka?
- Entä muut aineet kuin fosfori?
- Voiko lupaehtoja tiukentaa tai niihin liittää vaatimuksia?
- Entä uuden laitoksen rakentamisen vaatiminen?
- Voiko kallis hinta olla syy ympäristön pilaamiselle?

Ympäristökeskuksella on ohje, jonka mukaan isoja maalaitoksia ei saa enää rakentaa. Asianosaisten tulee tehdä muistutuksia ympäristölupavirastoon, ja vaatia laitosta osallistumaan kunnostustoimiin. Selänne halusi muistuttaa, että karvalehteä on myös puhtaissa vesissä. Joutsassa sitä on havaittu jo 1995 ja tilanne oli jo melko paha vuonna 1999. Selänne totesi, että kaikki se, mitä asiaan eteen voidaan tehdä, tulee tehdä. Kysyttiin asukkaiden ottamista vesinäytteistä, johon todettiin, että ympäristökeskus tutkituttaa vesinäytteensä yliopiston tutkimuskeskuksessa.

Laitos oli aikoinaan iso veronmaksaja Joutsan kunnassa, tosin ei ole enää. Nyt voimassa oleva lupa on vuoteen 2009 asti ja laitos toimii lupaehtojen puitteissa. Jos lupaan halutaan muutoksia, ne tulee hakea lupavirastosta. Luvan kuulutusvaiheessa tulee ottaa kantaa ja mikäli se ei ole vaikuttanut, voi luvasta vielä valittaa hyväksymisen jälkeenkin. Valvovia viranomaisia ovat Keski-Suomen ympäristökeskus (Raija Rekonen), kunnan terveystarkastaja sekä Te –keskuksen kalatalousyksikkö.

Suomessa on valmistumassa vesienhoitosuunnitelmat, joihin on nyt puoli vuotta aikaa ottaa kantaa vapaamuotoisesti, mutta kirjallisesti (s-posti tai kirje). Toivotaan paljon tavallisten ihmisten kannanottoja. Suunnitelmat luettavissa netissä osoitteessa www.ymparisto.fi/KSU

Keskusteltiin hajakuormituksesta, että sen ongelmana on sateella irtoava ravinnekuorma. Vesiosuuskunnan myötä Viherin jätevesitilanne on varmasti parantunut, tosin viive viive sen näkymiseen vesistössä on pitkä. Viherin rannoilla ei ole enää juurikaan maataloutta. Vesien suojeleminen on kuin palapelin kokoamista, koostuu monista pienistä teoista.

Raija Rekonen kertoi kalanviljelyn valvonnasta:

Ympäristökeskuksella on olemassa kalanviljelyn ympäristönsuojeluohje. Laitosten vuosittaiset valvontasuunnitelmat toimitetaan ympäristökeskukselle. Aktiivinen valvonta on tullut ympäristökeskuksille vasta lähivuosina. Näitä ovat lupakäsittelyyn liittyvät tarkastukset. Passiivista valvontaa tehdään valitusten ja vahinkojen yhteydessä. Tällöin käydään paikan päällä tarkastuskäynnillä. Valvontaan liittyvät myös lausunnot, selvitysten/suunnitelmien hyväksyntä, lupamääräysten noudattamisen valvonta, vuosiyhteenvedot ja tietojen vieminen VAHTI –palveluun (jotta tiedot haitoista tulevat viranomaisten tietoon), tarkkailuohjelmat sekä päästö- ja vaikutusraportit.

Määräaikaistarkastuksissa on 4 eri valvontaluokkaa (1-4). Laitokset ovat pääosin luokassa 2 tai 3, jolloin tarkastus tehdään joka toinen tai joka neljäs vuosi. Tällöin tarkastuskohteet laitoksella ovat mm: hoitopäiväkirja, rakenteiden koko ja sijainti, yleinen siisteys, perkaamo, jätehuolto, rehun määrä ja laatu, kemikaalit, lääkkeet ja kalan määrä.

Laitoksilla on vedenottoon erikseen lupa, jonka myöntämisen/tarkastamisen yhteydessä tarkastetaan yläpuolisen vesistön korkeus, otettu vesimäärä, näytteet tulevasta ja lähtevästä vedestä.

Ympäristörikkomuksista tulee tehdä ilmoitus poliisille. Tulevaisuudessa on tulossa Suomeen yksi iso virasto ELY, joka pitää sisällään elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksen asiat.

Muistion kirjoitti Tiina Seppälä